

AGÁRDY SÁNDOR

igazgató

Tornyospálca

A hagyományok megteremtése és ápolása Tornyospálca általános iskolájában

2003-ban hirdette meg az Oktatási Minisztérium a „Nemzeti Emlékezet” programot, amelynek az a célja, hogy a közoktatásban részt vevő diákok közelebb kerüljenek a hazánk történetét meghatározó eseményekhez, évfordulókhoz, személyiségekhez, s ennek segítségével támogatást kapjanak az iskolák, új történelmi ismeretterjesztő eszközök meghonosításában, egyéni és közösségi ismeretszerzési és feldolgozási módszerek elterjesztésében.

A tornyospálcai „Szabolcs vezér” Általános Iskola, mely az elmúlt évtizedekben mint példa értékű szakmai-módszertani műhely – az ország számos pontján figyelmet és érdeklődést keltett iskolai szakemberekben, de nem utolsósorban a gyermekközösségekben is – a fenti program másik fontos elemébe, az „Iskolai Emlékezet” elnevezésű projektbe kapcsolódott be. Ez a kitűnő kezdeményezés azokat a személyiségeket szeretné a figyelem középpontjába állítani, akik az egyes iskolák emlékezete szempontjából fontosak a diákok, az iskolaközösségek számára. Ők a kántortanítók, tanítók, tanárok, igazgatók stb., akiknek a munkássága a diákok egy vagy több generációjában máig tovább él.

Ők voltak azok, akiknek munkája, egyénisége, az egyes iskolák, falusi és városi közösségek életében játszott szerepe az volt, hogy ébren tartsák, átörökötsék az iskola, a tanulás, a diákélet, a tanár-diák viszony értékeit, a közösségek jó hagyományait.

Tornyospálca iskolatörténete (akárcsak a község történelme) igen gazdag, a hétévi kutatómunka eredményeként e sorok írója vállalkozott arra, hogy a közel félezer oldalnyi könyvvé formálódott anyagot (magánkiadásban, önkormányzati segítség nélkül) közreadja.

A „Suhogó Idő” címet viselő helytörténeti monográfiában külön fejezet szól az 1620 óta a községben létrejött iskolai oktatásról, rendre felsorolva a tanítókat, külön fejezetben a felekezeti, majd az állami oktatás múltját. A minisztérium kezdeményezését mintegy megelőzve már volt példa az iskolában emléktáblák állítására. 1997-ben Oláh Zsigmond falugazdász segítségével a Megyei Agrárkamara támogatásával Teichman Vilmos növénynevelőnek, 1998-ban Szöllősi Istvánnak, az 1620-ban a faluban élt prédikátornak és iskolamesternek, majd 2001-ben a községben nevelkedett matematikusnak, Bereznai Gyulának avattak emléktáblát.

A község pedagógusai közül két kántortanító személye különösen is kimagaslik: Paál Gyula református és Rusznák Imre görög katolikus kántortanító igazgatók munkássága ma is elevenen él az idősebb korosztály emlékezetében.

A tantestület véleményét meghallgatva indítottuk el 2003 tavaszán a programot, amelynek első állomása volt az akkor májusban Rusznák Imréről elnevezett emléktanterem avatása. (Az ünnepi alkalommal emlékbeszédet Szentirmai László, az Oktatási Minisztérium főosztályvezetője mondott.) A terem ajtajára mívés réztábla került, mellé egy nagyméretű bekeretezett tábló. Mindezeket – a beküldött pályamunka alapján – az Oktatási Minisztérium készítette el. A táblón a következőkben foglaltuk össze Rusznák Imre munkásságát:

„Rusznák Imre 1891. január 17-én született Tornyospálcán. 1910-ben szerzett oklevelet az ungvári Görög Katolikus Kántortanítóképző Intézetben. Már itt frogatott, tagja volt az önképzőkörnek, szervezte a Mária Kongregáció működését. Az 1. világháborúban az orosz

fronton harcolt, majd fogságba esett, s Szibériában Tobolszk városában volt hadifogoly. Itt kezdett verseket írni. 1920-ban Kínán keresztül tért haza. Igazi lokálpatrióta volt, aki több feljegyzést is összegyűjtött községünk múltjáról, hagyományairól. 1928-ban ő volt, aki almával ültette tele a község Tófenek nevű területrészt, majd 1935-ben diófával a Kossuth utcát. Az ismétlődő iskola fakertjében faiskolát létesített, ahol az oltás, szemzés, növényápolás műveleteit tanította. A II. világháború során a tornyospálcai levették után ment, de Ausztriában amerikai fogságba került. Hazatérte után folytatta néptanítói munkáját. Kiváló humora, embersége, szakmai kiválósága, közösségért való önzetlen munkálkodása példa lehet minden nemzedéknek. 1959-ben „Az oktatásügy kiváló dolgozója” kitüntetésben részesült, majd 1960-ban az 50 éves tanítói szolgálat után Aranyoklevelet vehetett át. 1961. szeptember 1-én vonult nyugdíjba. 1970-ben hunyt el Budapesten. Emlékét ma is szeretettel őrzi és ápolja a község lakossága.”

A második lépésre 2004 májusában került sor, amikor egy újabb tantermet neveztünk el Paál Gyula kántortanítóról is. Az ajtóra az előzőhöz hasonló réztábla került, mellé nagyméretű keretes tábló.

Paál Gyula táblóján a következő lesz olvasható:

„Paál Gyula 1886. február 16-án született Garéban. Apja Paál József református lelkész volt. Tanulmányait Nagykőrösön és Kecskeméten végezte. Tanítói működését Jászberényben kezdte. 1914-ben hadba vonult, a szerb az orosz és olasz frontokon küzdött, majd megsebesült. 1918-ban hadnagyi rangban szerelt le, mint a Kisezüst vitézségi érem és a Károly Csapatkereszt tulajdonosa. 1921-től volt a tornyospálcai református elemi iskola igazgató-tanítója s kántora. Tagja volt a község képviselő testületének, s betöltötte a népművelési gondnoki tisztet is a faluban. Felesége, Szilágyi Júlia szintén a községben tanított. Paál Gyula egész nemzedékeket indított útjukra. A 20. század második felére oly jellemző gazdaszellem részben az ő munkájának köszönhető. Szigorú, következetes ember volt, a klasszikus kántortanító megtestesítője. A II. világháború végén a szovjet front közeledtével Debrecenbe utazott, ahol egy bombatámadás áldozatává vált. Emléke, pedagógusi, emberi nagysága ma is elevenen él az egykori tanítványok emlékezetében. Munkája példaértékű lehet az ifjúság számára.”

Iskolánkban pedagógiai programunkban megfogalmazott komprehenzív nevelési elveink mellett kiemelt területként kezeljük a „komplex környezeti nevelést”. Ennek megfelelően 2001-ben indítottuk a Miklós Mária és Agárdy Sándor tanárok által kidolgozott biológia-ökológia tagozatos tantervünket (7–8. évfolyam), melynek sikere további előrelépésekre biztatott bennünket. 2003-ban az országban is példaértékűen a helytörténeti (modul) oktatást indítottuk el 5. évfolyamon heti 1 órában. Tankönyvül Agárdy Sándor: Suhogó Idő című kiadványa szolgál, melyet minden gyerek ingyenesen használhat.

Emléktáblák, emlékművek, a községben és a falu külterületein megjelölt védett fák, iskolai fűvészkert, mintegy 700 darabos helytörténeti gyűjtemény jelzik a több mint két évtizedes helyi környezetmegismerő pedagógiai munkánkat. Évente 8-10 iskolai felnőtt- és gyermekközösség látogat el községünkbe-iskolánkba, s szerez tapasztalatokat nevelési-oktatási módszereinkről, eredményeinkről.

A mai sokat hangoztatott „értékvesztő” világban hitem szerint az iskola lehet az a „köszikla”, a biztos alap, mely menti, védi és továbbadja a kincsként megőrzött értékeket. Minden iskolai vagy települési közösségnek előbb saját helyi múltjából, az itt élt vagy itt élő kiemelkedő közösségformáló személyiségektől kellene pozitív példát, értékörző mintákat vennie. Meg kellene ismerni az egyes ember, a család, a közösség gyökereit, hogy aztán felnőtt korban ráérezzen a nagyobb vonatkozások (haza, Európa, a Föld) jelentőségére.

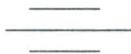
Ennek a hosszú folyamatnak csak egy fontos momentumja lehet az iskola, a gyermek és a pedagógus életében az a valóság, amikor nevet adunk egy tanteremnek, emlékezünk és emléket hagyunk.

Mint Shakespeare mondja: „Az emlékezéshez nem emlék, hanem szeretet kell, s akit szeretünk, azt nem felejthük el.”

Hiszem, hogy az a kezdeményezés, melyet iskolánk véghezvitt és véghezvisz, nem hiábavaló fáradozás, mert egyéni arculatot ad az iskolának, a településnek, erősíthetik az ott élők önbecsülését, utat mutathatnak a jövőbe.

Iskolánk helytörténeti gyűjteményének tábláján ez a jelmondat olvasható: „Ápold a múltat, őrizd a jelent, nézz a jövőbe!”

Az elmúlt éveknek, de a jelennek is egyik kihívása a jelmondatban foglaltak megvalósítása. Az ifjúság formálása ennek jegyében történhet. Bízunk abban, hogy lesz, aki lelkesítsen, s mindig lesznek igaz emberi dolgok, amiért lelkesedhetnek.

DR. DOMONKOS JÁNOS

ny. iskolaigazgató, irodalomtörténész
Budapest

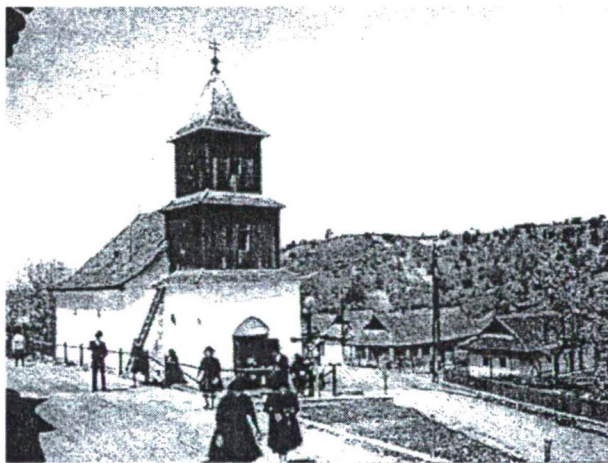
Világörökségünk: Hollókő

– Az ENSZ Nevelési, Oktatási és Tudományos Bizottsága, az UNESCO döntése tette Hollókőt is a Világörökség részévé. –

Nógrád megyében, a Cserhát belsejében a vidék legbájosabb fekvésű községe. Néprajzi és népművészeti vonatkozásban egyedülálló értékeket őrzött meg. „Az ország legszebb községének” nevezik az épületek szépsége és a falu fekvése miatt.

Fő látványossága az érintetlen falu- és utcakép, amely az egyutcás, fésűs beépítésű községben a legutóbbi századokban kialakult.

Különösen a templom környéke egységes

A házak építése az előre-ugró, kontyos, vízvezetős, oromzatos utcai homlokzattal, nyeregtetővel a palóc építkezési mód legszebb hagyományait őrizte meg. A konty eresze a lakóház utcai homlokfala elé ugrik, melyet koszorúgerendával vagy újabb tornáccal támasztottak meg.

A lakóházak jellemzője az alájuk épített pince, amelynek bejárata leginkább az utca felől van. Így a házak szinte emeleteseknek látszanak. A tornáctartó oszlopokat, többnyire